

Република Македонија
НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ
O M B U D S M A N
Republic of Macedonia

И Н Ф О Р М А Ц И Ј А
ЗА СОГЛЕДУВАЊЕТО НА СОСТОЈБИТЕ СО ИЗВРШУВАЊЕТО НА
ВОСПИТНО-ПОПРАВНАТА МЕРКА УПАТУВАЊЕ ВО
ВОСПИТНО-ПОПРАВЕН ДОМ

Скопје, ноември 2010 година

ВОВЕД

Со Законот за народниот правобранител („Службен весник на РМ“ бр. 60/03 и 114/09), е определено дека Народниот правобранител е надлежен да ги следи состојбите на почитување и заштита на уставните и законските права на лицата лишени од слобода, особено на приведените, притворените и лицата кои издржуваат казна затвор во казнено-поправните установи или воспитно-поправна мерка во воспитно-поправните установи. Народниот правобранител оваа законска функција ја остварува со посети на овие установи и увиди во службената документација, а со лицата сместени во установите разговара без присуство на службените лица.

Во функција на спроведување на оваа надлежност, Народниот правобранител согласно Програмата за работа во текот на месец октомври 2010 година го посети Воспитно-поправниот дом.

КОНСТАТИРАНИ СОСТОЈБИ ОД ИЗВРШЕНАТА ПОСЕТА

Воспитно-поправниот дом е воспитно-поправна установа во која се извршува воспитната мерка упатување во воспитно-поправен дом на малолетни лица од машки пол.

Воспитно-поправниот дом до месец октомври функционираше во објект во состав на Затворот „Скопје“ во Скопје, а од 04.10.2010 година оваа воспитно-поправна установа е дислоцирана во Велес во објектот на Затворот Велес. Администрацијата на Домот и понатаму работните задачи ги врши во Тетово.

При посетата на установата констатирано е дека вкупно се вработени 41 лице, од кои 36 се од машки и 5 од женски пол, а според припадност на заедница - 33 се Македонци, 5 Албанци и 3 Срби. Вработените работат во смени од 7.30 до 21.30 часот, а потоа два дена се слободни. Вработените на работа доаѓаат патувајќи од Тетово со превоз организиран од страна на установата.

На денот на посетата на 22.10.2010 година во Воспитно-поправниот дом беа евидентирани вкупно 31 малолетно лице. Надлежните во Домот информираа дека од вкупниот број 2 малолетника се на викенд отсуство, 2

малолетника се во бегство, а 3 се наоѓаат на издржување казна затвор за кривично дело кое го сториле како полнолетни лица.

Воспитно-поправниот дом е лоциран неколку километри надвор од градот во објектот на Затворот во Велес. Веднаш при влезот во установата може да се забележи дека објектот иако стар сепак се наоѓа во солидна состојба за намената. Зградата на Домот и земјиштето се обиколени со не многу висока заштитна ограда.

Општ впечаток е дека пред преместувањето на малолетните лица во овој објект не биле целосно завршени работите на санација и адаптација на просторот. Условите за сместување се уште не се во потребната состојба, а недостасува и неопходната опременост со инвентар.

Во однос на ваквата констатација говори и фактот дека во текот на еден месец по преместувањето на Домот од Скопје во Велес на два пати малолетни лица се дале во бегство. При тоа, со право може да се заклучи дека безбедносните услови не се на потребното ниво, недоволна е кадровската екипираност, а особено е загрижувачка состојбата на планот на реализација на воспитно превоспитните програми.

На првиот кат на Домот, според зборовите на присутните планирано е да се смести администрацијата, како и здравствената служба со амбулантата. Исто така, на првиот кат се наоѓа и кујната со трпезарија, простории со чиста и уредна состојба. Во оваа кујна се подготвува храната која се сервира за секој малолетник посебно. Трпезаријата е пространа, осветлена и ги задоволува потребите по однос на бројот на малолетните лица. Во кујната на видно место е истакнато менито, составено од страна на Комисијата. Во холот има телефонска говорница од каде што малолетниците комуницираат со семејствата. Констатација е дека во однос на кујната и трпезаријата е неопходна набавка на опрема.

На овој спрат е сместено и Одделението со засилено превоспитно влијание. Во функција се четири „притворски“ простории опремени со дрвени кревети кои се без постелнини. Овие простории се без дневна светлина и потребното проветрување. Има санитарен јазол кој не функционира. За овој дел, со право може да се заклучи дека не ги исполнува ниту минималните стандарди потребни за престој на малолетниците.

Општа констатација за овој кат е дека на надлежните им се потребни средства и многу работа за просториите да се доведат во состојба која ги задоволува потребите.

На горниот кат од објектот се наоѓаат 6 големи и 2 помали спални соби со вкупен капацитет, според присутните, од 80 кревети. Во двете помали спални кои се функционални се сместени малолетниците од двете отворени групи. За време на посетата видно беше дека се поплочува ходникот, а било планирано да се поплочат и големите спални соби.

Прозорците на овие простории се стари, но големи и овозможуваат светлина и природна вентилација. Исто така, треба да се наведе дека сите простории се без инвентар кој треба да се набави. На катот се наоѓа и бања со санитарни простории кои е планирано да се реновираат бидејќи не ги задоволуваат основните потреби. Во наредниот период потребно е да се завршат сите започнати занатски работи во однос на поплочувањето, санирањето на санитарниот јазол, набавката на инвентар и др.

Воспитувачите наведоа дека малолетните лица сами се грижат за хигиената и секојдневно ја одржуваат личната и општата хигиена, а средства за хигиена добиваат во зависност од приливот на буџетски средства. Констатација е дека оваа година средствата од буџетот се минимални.

Здравствената заштита на малолетните лица во Домот се остварува преку активностите на лекарот, кој доаѓа повремено, меѓутоа треба да се наведе дека амбулантата со просторија за прегледи се уште не е уредена. На денот на посетата не беше остварен контакт со лекарот бидејќи не беше на работа, односно и лекарот како и останатите вработени работи во смени што секако претставува сериозен проблем кога е во прашање грижата за здравјето на малолетниците. Неопходно е реорганизирање на службата за здравствена заштита, како и вработување помошен медицински персонал.

Во овој контекст, треба да се констатира дека при приемот на секое малолетно лице се утврдува здравствената состојба само кога е на смена лекарот, што е спротивно на пропишаното. Во случај на потреба од прегледи на малолетниците кога докторот не е на смена или во интервентни случаи, претпоставка е дека малолетниците се упатуваат во медицинска установа надвор од Домот.

Ваквата состојба на недостиг на медицински кадар и соодветни услови, како просторни, така и од аспект на опременост со соодветна апаратура, не овозможува квалитетна и брза услуга на малолетниците на планот на здравствената заштита.

За воспитно-превоспитната функција во Домот се грижат воспитувачите кои настојуваат да ги реализираат индивидуалните и групните превоспитни програми. Меѓутоа самиот факт за работа во смени на превоспитниот кадар, не дава гаранција дека во оваа установа функционира вистински процес на ресоцијализација.

Образовниот процес во Домот за малолетниците кои немаат оформено соодветно образование по преселбата во новиот објект во Велес не е организиран. Ова претставува сериозен проблем, имајќи предвид дека основното и средното образование е задолжително.

При увидот во стручните досиеја на малолетните лица констатирано е дека уредно се водат, односно содржат податоци за малолетникот, социјална анамнеза, психолошки, педагошки и медицински наод, индивидуална програма за работа, обрасци во кои се заведени податоци за остручувањето, работното ангажирање и образованието. Во овие досиеја се евидентираат и разговорите со малолетниците, реализацијата на превоспитниот третман, регресијата, односно прогресијата на малолетникот, сите отсуства од Домот, самоволните оддалечувања, изречените дисциплински казни, тромесечни извештаи, како и судски решенија. По завршувањето на воспитната мерка, односно програмата, Воспитно-поправниот дом контактира со центарот за социјални работи, со судот, односно судијата и потоа се укинува мерката.

На денот на посетата беше разговарано и со малолетните лица. Некои малолетници побараа правни совети за изречените воспитни мерки, меѓутоа имаше и такви кои се пожалија на условите, особено за сместувањето на Одделението со засилено воспитно влијание.

Исто така, во разговорот малолетниците изјавија дека не им се дозволувало да телефонираат, како и дека им било ускратено правото на посета при извршување на мерката дисциплинска казна - самица. Во однос на овој факт беше остварен разговор со присутните воспитувачи и беше констатирано дека со членот 20 од Упатството бр.07-241/1 од 19.09.2007 година, донесено од директорот на малолетниците кои сториле дисциплинска

повреда не им се дозволува посета. Оваа одредба е во спротивност со членот 322 од Законот за извршување на санкциите.

ПРЕПОРАКИ ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА СОСТОЈБИТЕ

За надминување на ваквата состојба, а со цел законито спроведување на воспитно-поправната мерка упатување во воспитно-поправен дом, Народниот правобранител смета дека е потребно да се имплементираат следниве препораки:

1. Преземање итни градежно-занатски работи за санација и адаптација на просторните капацитети на Воспитно-поправниот дом, како основен предуслов за извршување на воспитно поправната мерка;

2. Целосно преуредување на просторот на Одделението за засилено превоспитно влијание, со отстранување на впечатокот на т.н. „притворски простории“, опремување на собите со постелнина и друга опрема и санација на санитарниот јазол, со цел да биде во функција;

3. Зајакнување на безбедносниот аспект со континуирано мониторирање на просторот во и околу воспитно-поправниот дом, кадровско доекипирање во надзорната, превоспитната и здравствената служба, како и вработување на помошен медицински персонал;

4. Целосно усогласување на подзаконските акти на Домот со Законот за извршување на санкциите, а особено со Упатството за спроведување на дисциплинските мерки;

5. Зајакнување на соработката со центрите за социјални работи, според местото на живеење, односно престојување на малолетното лице;

6. Обука и едукација на вработените со цел за успешно реализирање на воспитно-превоспитниот процес, со учество на семинари, курсеви, работилници, како и посети на други соодветни лица;

7. Едукација на малолетните лица во однос на користењето на правните средства и преземање дејствија заради заштита на нивните права, со цел обезбедување непречено функционирање на инструментите за правна заштита;

8. Задолжително организирање на образовниот процес, реализација на воспитно превоспитните програми и спроведување слободни активности на малолетните лица, а особено спортско - рекреативните содржини;

9. Реорганизација на организирањето на работното време во смени, а особено на вработените во службата за ресоцијализација и здравствената служба, на начин што лекарот и воспитувачите постојано би биле на работа и би воделе грижа за малолетниците, и

10. Итна набавка на опрема и постелнина за просториите во кои престојуваат малолетните лица, а особено малолетниците од Одделението за засилено превоспитно влијание.